

КОЛЬО ГЕОРГИЕВ
ТРИДЕСЕТ И ЕДИН ЧИФТ
ВОЛОВЕ

chitanka.info

А сега се настройте сериозно, защото в моя разказ ще се говори за пари. Досещате се, че щом ще боравим с пари, не можем да отменим аритметичните действия. Ако не се лъжа, те бяха четири. Събирането и умножението обаче изпускаме — да си блъскаат главите с тях тия, дето печелят парите. Ние сме от другите, дето само харчат, и нашата е полесна — служим си само с изваждането и делението. Но за още по-голямо улеснение аз съм направил разказа си така, че да се мине само с делението. Ала да не помислите, че моят разказ е урок по смятане или аритметика, и да го зарежете в самото начало. Карайте, моля ви се, нататък. Вярно е, че както уроците, и той съдържа една скрита поука — да видим само дали ще съумеете да си я извадите без чужда помощ. Но тъй като нито една поука не може да се извади от несъществуващ разказ, да ви опиша най-напред историята, която съм си наумил, пък сетне ще мислим за другите работи.

И тъй — почвам за парите. Парите, които имам пред вид, не са като сегашните. И те се деляха на книжни и металически, но цифрите, които изразяваха стойността им, бяха много, много големи — едно сегашно първолаче, ако му паднат такива пари, ще се оплете в цифрите им като петле в кълчища. Ама представете си: банкноти от по десет хиляди лева, пет хиляди, хиляда, десет, пет, един лев... А по-малко от един нямаше. Ах — ще речете, — ами как тогава ще се купят семки, сладолед, билет за трамвай, щом е нямало по-малко от един лев? Сложна е! Аз затуй казах, че едно първолаче ще се оплете, а не защото имам лошо мнение за сегашните първолаци. Но ако се захвана да обяснявам и това — отиде му краят! Я по-добре поговорете си с вашите родители, те знаят, пък и да си призная — не се наемам. Аз съм от село и семки не съм купувал: доядяха ли ми се, сцепвах една тиква, а тикви на село, дето има една дума, под плет и над плет. И билети за трамвай не съм купувал — движил съм се винаги само с „двойката“, сещате ли се какво искам да кажа — с двата крака, — други „трамваи“ на село и тогава нямаше. Пък за сладолед — ако щете, вярвайте — чух едва в гимназията. Но не съм се интересувал за цената му, защото пари ми даваха колкото за бобена чорба и хляб. Какво да се интересувам, като не мога да си купя!... Но да се върна на думата си: парите, които вървяха тогава, бяха пари от онова време, когато и ние — сегашните татковци и чичковци — бяхме досущ като вас: и малки, и палави, и

непослушни, и хокани, че и пошляпвани от време на време. Ама никаква разлика!

Та за парите... Татко беше касиер на нашата потребителна кооперация. И като всеки касиер имаше си голяма кожена чанта, в която държеше разни книжа и пари. Един ден ме извика на улицата, където играех с приятелчетата си. Влизам в канцеларията му и гледам — чантата, издута като корема на лакомник, дето е изял сам цяла диня, лежи на масата. Татко сложи ръка върху чантата и ме погледна строго. Той не беше никак строг, впрочем беше строг, ама не и суров. Направо си беше чудесен! Ако не ме е страх, че ще ви отегча, бих ви разказал такива неща за него, та след това всички ще поискате и вашите татковци да са като моя. И кой знае какви кавги ще станат, макар че полза едва ли ще има: татковците винаги си остават такива, каквито са си, пък много настояват децата да се изменят, та ги заплашват, че ще се откажат от тях, ако не се изменят. Както и да е!

Гледа ме татко в очите и мълчи. По погледа му разбирах кога има да ми казва важни работи. Предстоеше сериозен разговор.

— Представяш ли си — попита татко — колко са шейсет хиляди лева?

— Е, не съм виждал — признах, — но мога да си представя.

— Тогава кажи да чуя като как си ги представяш?

При сериозни разговори е много важно да не избързваш, защото лесно можеш да изтървеш някоя глупост.

— Дай ми — рекох — да помисля малко. — А като помислих, казах:

— Шейсет хиляди лева са един лев на шейсет хиляди места.

— А бе вярно — рече татко, — но не много умно.

Изглежда, бях поизбързал с отговора.

— Нашите волове си ги представяш, нали! — продължи той.

— Кои, Сивча и Белча ли?

— Сивча и Белча.

— И таз хубава. Амчи представям си ги я!

— Ха! Сивча и Белча съм ги купил за хиляда и деветстотин лева.

Колко чифта волове като тях могат да се купят с шейсет хиляди?

— Ами като се разделят шейсет хиляди лева на числото хиляда и деветстотин...

— Раздели ги де!

— Трябва ми молив и хартия — казах, защото не исках да се изложя втори път.

— Няма нужда от молив и хартия — отвърна татко. — Ще се получат трийсет чифта.

— Да, ама няма да е кръгло.

— Така ще смятаме — продължи татко. — С шейсет хиляди лева ще се купят трийсет чифта волове. Вземи сега чантата! Тая чанта трябва да я отнесеш в града, да отидеш в банката — аз съм те водил, знаеш къде се намира, — да попиташ кой е касиерът Северинов, да му я дадеш и да се върнеш назад. От тоя момент ти се разпореждаш с трийсет чифта волове. Загубиш ли чантата, загубваш воловете. Нали си представяш какво значи да загубиш трийсет чифта волове?

Тая гатанка беше малко по-сложна.

— Трийсет чифта волове — не дочака отговора ми татко — са воловете на всичките ни роднини: нашите, на дядовците ти, на чичовците, на сваковците, на вуйчовците, че и на един-двама чужди. Ако им загубиш воловете, те няма с какво да изорат, да засеят, да превозват снопи, да правят кираджилък... С една дума, обричаш ги на глад и мъки. Остава им само да вземат тоягите и да тръгнат по просия.

— Разбрано — казах.

— Щом е разбрано, поемай! — Татко сложи ръка на рамото ми. — Но ако те е страх, признай си, дорде е време.

— Само от крадци и разбойници, но когато е тъмно — признах аз.

— Сега е денем. Освен това крадците и разбойниците, ако имат насреща си умни и съобразителни деца, не могат да им сторят нищо.

Значи нямаше от какво да се плаша.

— А, да! — сети се татко на прага. — Вземи часовника ми. За да съм спокоен, ти трябва да си тук... Сега е дванайсет... По петнайсет минути на километър, прави... — Татко пресметна наум. — За отиване и връщане общо шест часа, един час за почивка... Значи, искам те в седем часа. Къде ще сложиш часовника?

— Къде се носи часовник — в джоба!

Часовник не се носи като носна кърпичка, но... Когато нашите отиваха да занесат плата за панталона ми, специално им напомних да ми поръчат малко джобче за часовник. Как на място щеше да си е, но не слушат. Да му теглят сега последствията. Сложих уж небрежно

часовника в джоба си, но незабелязано го притиснах от външната страна с ръка.

— В седем ще бъдеш ли тук?

— Ако продължаваме да си приказваме, не съм сигурен.

— Тогава тръгвай! И недей забравя, че с часовника чифтовете стават трийсет и един...

Какво ли ме окайвате: горко, му на тоя, ще си речете, дето са му дали да се разпорежда с трийсет и един чифт волове. Грешите. Едно е да подкараш цяло стадо волове, дето щръкляят, правят пакости в чуждите ниви и градини, отлъчват се и се губят в гората, а ти после ревеш по тъмно и ги търсиш; пък съвсем друго е, като ти са в чантата — нито ще пощръкляят, нито ще се загубят. Ти си им пълен господар, а човек се чувства много добре, когато е господар на нещо. И затуй аз си вървах по шосето, подсвирквах си, вадах часовника, гледах стрелките му и питах гласно:

— Я, бе Сивчо, колко часа показват рогата ти?

И за да не бъде еднообразен и скучен разговорът ми с мене, сменях темата:

— Спокойно де — думам, — спокойно!

Тези думи се отнасяха за моите роднини, чиято съдба се намираще в ръцете ми. Представях си ги как ме чакат със свити сърца, как чупят ръце и поглеждат към пътя дали не се задавам. От мене зависи да бъдат гладни или сити, нещастни или доволни. И ето — задавам се. Олеле, какво става! Всички презглава се юрват насреща ми, плачат от радост, прегръщат ме като свой спасител и искат да ме вземат на ръце. Ще ме разкъсат!

— Е, стига де, ама прекалявате — гълча ги. — Голяма работа, че съм ви спасил!

Сам ли е човек, и денем да е, и съвсем да не е страхлив, все си има едно наум за разни крадци и разбойници. Ала като не е виждал истински, не си ги представя добре. В село бедяха едного, че бил такъв, но как да повярваш, когато беше дребничък, с криви крака, сцепена горна устна, и като вървеше по улицата, все се озърташе страхливо и поздравяваше всички, че и децата. Казваше се Иван, но му викаха Апашората. Разправяха за него, че се хванал на бас с един селянин, че ще измъкне изпод възглавницата ключовете на хамбара му, ще си насипе чувал жито и ще върне ключовете на мястото им, без да

бъде усетен. И уж го бил сторил. Само че преди да си отиде, събудил селянина и му рекъл:

— Земляк! Ела да видиш колко жито съм сипал, та да не кажеш после, че съм те окрал.

Така разправяха, но не беше много за вярване.

Апашората рядко се мяркаше из село, макар че имаше дом, жена и деца.

„Ама какво съм почнал да мисля за крадци и разбойници — сгълчах се по едно време. — Колко пъти се случва така, че за каквото мислиш, това и става, без да го желаш.“

Но бях закъснял!

Изведнъж от завоя изскочи — кой мислите! — Апашората!

Отначало рекох, че ми се привижда, ала не ми се привиждаше. Беше истинският Апашората и на всичко отгоре с велосипед. Той спря точно пред мене — видя бая зор, докато се закрепил, защото рамката се врязваше в чатала му и Апашората едва докосваше с крака земята. Велосипедът лъщеше нов-новеничък.

— Защо — рекох — не си запретиш крачола откъм веригата бе, чичо Иване? Я виж как си се дамгосал!

— Ти — каза той — кога си се извъдил такъв спец?

Но се наведе, за да подгъне крачола си. Велосипедът се наклони и ако не бях го подпрял, Апашората щеше да падне.

— Не мърдай, остави на мен — рекох. — Като възсядаш велосипед, трябвало е да се сетиш да забодеш крачола си с една безопасна игла.

— От бързане — каза той — не ми остана време да помисля.

— Защо си бързал? Да не си го откраднал?

— Кой ти каза, че съм го откраднал? — сопна се Апашората. — Кой ти каза, че съм крадец?

— Че не знаеш ли какви врели-некипели се приказват из село? Ама аз не им вярвам. Чичо Иване — изправих се, след като му запретнах крачола, — истина ли е, дето уж си бил измъкнал изпод възглавницата на един ключовете на хамбара му, а той дори не те усетил?

Апашората се усмихна с разцепената си устна:

— Е, какво, ако е вярно?

— Ако е бил богат — рекох, — да си му измъкнал не един, а десет чувала.

— Че богат беше я! Сиромах човек има ли напролет пълен хамбар с жито?

— И аз така мисля — съгласих се.

— Ти какво носиш в чантата? — попита Апашората.

Докато се двоумях дали да кажа истината, рекох:

— А ти как мислиш?

— Я някакви книжа, я...

— Имаш грешка — досрамя ме да лъжа. — Пари нося.

— Ами! — не повярва той.

— Пари, пари — потвърдих.

— Че не те ли е страх?

— А бе и ти да носиш шейсет хиляди лева, и теб ще ти отбива.

— Ама ти носиш шейсет хиляди лева?

— А от какво, мислиш, е издута чантата? От въздуха ли?

И за да не рече, че лъжа, разкопчах чантата. Като видя парите, Апашората се изуми. Той слезе от велосипеда, пусна го направо на земята и надникна в чантата. И за да се увери, че очите му не го мамят, бръкна и сграбчи цяла шепа банкноти.

— Не ги мачкай — казах, — че няма да ми ги приемат в банката.

Апашората пребледня, очите му се изцъклиха и заиграха, той се заозърта, сякаш наоколо дебнеха скрити крадци и разбойници.

— Кой е тоз, лудият, дето те е пуснал с толкова пари бе?

— Ама ти май не държиш сметка на устата си — обидих се за татко и прибрах чантата. Ръката на Апашората остана да виси във въздуха като вдървена. Между пръстите му се подаваха краищата на банкнотите — сякаш стискаше дъбова шума. Почнах да ги изтеглям и да ги реда в чантата.

— Ти представяш ли си — каза той — какво значи тая парà бе?

— Хайде де! Аз не съм си бил представял! Шейсет хиляди лева, чичо Иване, са трийсет чифта волове, значи на всичките ни роднини, че и твоите щяха да влязат, ако ги имаше. Ха съм изгубил парите, ха всички са останали гладни и бедни. И тогава — просяшка тояга. Никак не е лесно да гледаш гладни хора, особено ако ти си ги докарал на това дередже.

Между пръстите на Апашората останаха още няколко банкноти.

— Отпусни си ръката — помолих му се, — че ме забавяш!

И за доказателство извадих часовника: ние си бърбем сладко, бърбем си, а стрелките си подскачат, подскачат. Трябваше да потеглям.

— И часовник ти е дал тоз човек! — хвана се за главата Апашората. — Златен часовник!

— С него воловете стават трийсет и един чифт — закопчах аз чантата и подадох ръка за сбогуване.

Апашората се уплаши от ръката ми и се дръпна. Наведе се над велосипеда, но не го пипна, а ме загледа през рамо, сякаш за пръв път виждаше човек. Като не иска, не иска — ще минем и без ръкуване. Тръгнах. И чак когато стигнах завоя, Апашората се изправи и почна да крещи, като удряше колелата на велосипеда о земята:

— Какви хора сте вие бе! Джелати сте вие, а не хора! Заслужавате да ви избие човек, до един да ви избие като мръсни кучета!

Нещо го беше прихванало.

— Чичо Иване! — сетих се изведнъж и понеже разстоянието между нас не беше малко, затирих се назад. — Ако видиш татко, кажи му, че сме се срещнали. Да не се безпокои...

Апашората пак се уплаши, набързо яхна велосипеда и запраши към село. Чу ли ме, предаде ли ми думите на татко, забравих после да питам. Но сигурно е казал, защото, като се върнах с празна чанта и точно изпълнена заръка, заварих татко съвсем спокоен. Пък и часовникът показваше седем без петнайсет. За тия петнайсет минути можех да се окъпя в реката и в тая лятна горещина никак нямаше да ми дойде лошо, но хайде, викам си ще потрая, татко да не се безпокои...

Оттогава минаха много, много години. Все се канех да попитам татко как ми довери тогава толкова пари и не се ли боеше, че ще стане някоя пакост, но отлагах, отлагах, а сега вече няма кого да питам. Татко почина. И колчем си спомня тази история, чувам гласа му, като ми казваше след връщането от града:

— Бравос! На теб може да ти се гласува доверие.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.